

Plaatsvervangend hoge commissaris te Djakarta (Gieben) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen), 13 mei 1950

Mede voor Drees en Stikker.

Mij is gebleken, dat het Vrijdagmorgen door mij ontvangen en aan U in mijn 41 letterlijk doorgegeven bericht, dat de Kota Inten Zaterdag uit Ambon vertrekt met aan boord 300 burgers en 1100 militairen, praematuur was. In de afgelopen nacht ontving ik telegrammen van Kol. Schotborgh, waaraan ik ontleen, dat de situatie Vrijdagmiddag als volgt was.

Door misverstand tussen vertegenwoordiger HC en Regering Republiek Zuid-Molukken (RMS) is Vrijdagmiddag 2 uur burger-evacuatie geheel verboden. Burgers voelen zich zeer gedupeerd, mede omdat verscheidenen hun bezittingen reeds verkocht hebben. Daarop is door Schotborgh na overleg met Van Hoogstraten gepoogd door persoonlijke contacten met regeringspersonen wijziging in het Regeringsstandpunt te bereiken. Die poging had tot gevolg, dat spoedvergadering van Kabinet RMS werd belegd, met resultaat, dat uitsluitend mogen vertrekken.

1. Nederlanders, die wegens pensionnering, beëindiging kort verband of soortgelijke redenen ontslag uit 's lands dienst reeds verkregen hebben of binnenkort zullen verkrijgen.
2. personen, die op medische gronden moeten vertrekken.

De af te voeren Indonesische militairen (waarschijnlijk dus de 1100 in mijn 41 genoemde personen) die allen reeds geëmbarkeerd zijn mogen het schip niet meer verlaten. De Nederlandse militairen kunnen Zaterdag embarkeren. Een commissie uit Nederlandse burgers tracht alsnog evacuatie te verkrijgen, doch Schotborgh acht het resultaat van die poging twijfelachtig.

Gezien die situatie verzocht Schotborgh mij onmiddellijk om instructie of de Kota Inten al dan niet zonder burgers moet vertrekken, indien de poging van de burgercommissie zonder resultaat zou blijven.

Wat door Schotborgh misverstand tussen vertegenwoordiger HC en de Regering RMS wordt genoemd, zal wel geraaktheid regering RMS zijn, dat zij niet officieel van de komst van mijn vertegenwoordiger is verwittigd (mijn 36).

Zoals ik U reeds deed weten heb ik gemeend het zelfbewustzijn van de nieuwe Republiek niet verder te mogen strelen dan door mijn vertegenwoordiger van een diplomatiek paspoort te voorzien, een standpunt dat door Hatta gewaardeerd wordt. Met Hatta sprak ik ook af, dat Van Hoogstraten contacten met regering en regeringspersonen RMS zou beperken tot wat zakelijk strict nodig zou blijken. Vannacht na ontvangst van de telegrammen van Schotborgh heb ik dat standpunt enigmate verlaten door voor het geval de commissie uit Nederlandse burgers geen succes zou boeken aan Van Hoogstraten te seinen:

'Verzoeken regering RMS erop wijzen, dat, naar gevestigd internationaal gebruik, bij dreiging van gewapend conflict tussen twee partijen de buitenlanders, die niet tot een der partijen behoren, steeds toegestaan wordt het bedreigde land te verlaten. Wil daarom namens het Koninkrijk der Nederlanden een dringend beroep doen op regering RMS om alle Nederlandse burgers, die allen buiten het huidig staatkundig geschil staan, evacuatie toe te staan.'

Ik overwoog daarbij, dat de toestand te Ambon met in ieder geval dreigend voedseltekort deze stap rechtvaardigt.

Straks om 12.00 uur ga ik Hatta daarvan explicatie geven. Tevens seinde ik Van Hoogstraten dat, indien zijn bij regering RMS te ondernemen stap geen resultaat had, de Kota Inten zonder de Nederlandse burgers naar Surabaya moest vertrekken en ik alsdan een nadere poging tot evacuatie van de Nederlanders zal bezien. Het vertrek der Kota Inten zal voor de achterblijvende Nederlandse burgers een zware slag zijn, doch het is onverantwoord het schip met de tot dusverre goedwillende KNIL-militairen aan boord langer voor Ambon te laten liggen.

Vanmorgen heb ik met Kist, Buurman, Van Langen, De Beus en Van Weede besproken wat ons te doen staat, indien de Kota Inten zonder de burgers wegvaart. Wij kwamen tot de conclusie, dat alsdan op hoog niveau, dus voor De Beus, aangezien ikzelf hier moet blijven, een stap bij regering RMS moet worden ondernomen om alsnog toestemming voor de evacuatie van de Nederlanders te verkrijgen. De Beus dient daarbij door vertegenwoordigers van de UNCI vergezeld te zijn. Boven de leden der UNCI wordt voorkeur gegeven aan een of meer Milobsen van het goede team in Oost-Indonesië. Zal straks de zaak met Hatta bespreken. De voorzitter van de week van de UNCI, Bihin, hierover gepolst, achtte bereidheid UNCI waarschijnlijk, vooral wanneer Hatta zijn instemming zou betuigen. Bihin kon zich persoonlijk verenigen met de suggestie het Oost-Indonesisch team te sturen en adviseerde de Amerikaan uit Milexboard mede te sturen.

Bij het bepalen van de middelen, waarmee wij alsnog evacuatie van de Nederlanders zullen moeten trachten te verkrijgen, ligt een moeilijkheid in onze onbekendheid met het motief voor weigering RMS tot evacuatie. Men denkt onwillekeurig aan het aanhouden van gijzelaars, hoewel dan de door RMS aangelegde maatstaf tot vergunning evacuatie niet verklaarbaar wordt. Hoe dat zij, wij dienen onze nadere poging tot evacuatie zo overtuigend mogelijk te doen zijn. In dat verband is ook overwogen De Beus en Milobsen met een uitsluitend de Nederlandse vlag voerende jager (uiteeraard na van Hatta verkregen toestemming) naar Ambon te zenden. Wij achten echter het daarin gelegen risico voor incidenten te groot. Ik heb dus opdracht gegeven de nog te Makassar liggende Thedens voor eventualiteiten gereed te doen houden.

Onder het opstellen van dit telegram verneem ik, dat mijn nachtelijk sein naar Hoogstraten nog niet verder dan Makassar is kunnen komen, omdat verbinding met Ambon is verbroken. Pogingen om rechtstreeks met de Kota Inten contact te krijgen waren tot dusverre vergeefs. Waarschijnlijk lijkt, dat de Kota Inten dus vanmorgen zonder burgers doch met militairen uit Ambon is vertrokken.